

<https://doi.org/10.3176/hum.soc.sci.1969.3.06>

H. KOITEL

PATENDIPUHTUSE EKSPERTIISIGA SEONDUVAID ÕIGUSLIKKE KÜSIMUSI

A. Patendivõimelisus ja patendipuhtus

1. Patendipuhtuse tagamise vajalikkus ning üldalused

Meie riigi väliskaubanduslikud sidemed üha laienevad. Nõukogude eksport areneb kiires tempos nii kvantitatiivselt kui ka kvalitatiivselt. Pidevalt kasvab välisriikide arv, kes soovivad osta Nõukogude kaupu; järjekindlalt suurenevad ka meie eksporthangete kogused. Meie ekspordi olulise tunnusena tuleb märkida seda, et meie väliskaubanduse bilansis ei domineeri viimasel ajal enam toorained ja materjalid; nende erikaal ekspordi üldmahus väheneb pidevalt. See-eest aga suureneb mitmesuguste masinate, seadmete, aparaatide ja valmistoodete eksport. Suurt tähelepanu osutab meie riik majanduslikult vähearenenud riikide tehnilisele abistamisele.

Nõukogude ekspordi kvalitatiivset arengut silmas pidades tuleb tõsiselt tähelepanu pöörata meie eksporditoodete patendipuhtusele, s. t. tuleb jälgida, et meie eksportkaubad ei rikuks selle riigi patendiseadusandlust, kes neid impordib.

Patendiseadusandlus, mis on kehtestatud enamikus maailma riikides, sealhulgas eranditult kõigis majanduslikult kõrgeltarenenud riikides, tagab patendi valdajale (kas üksikisikule või firmale) seadusega kindlaksmääratud ajaks monopoolse õiguse leiutisele või tööstuslikule näidisele (toote kunstilisele kujundusele) selle riigi territooriumil. Patendi valdaja monopoolset õigust leiutisele või tööstuslikule näidisele tõendab vastava riigi patendiameti poolt kindlaksmääratud korras väljaantud õiguslik dokument — patent. Patenteeritud leiutisi ja tööstuslikke näidiseid ei tohi ilma patendi valdaja nõusolekuta kasutada selle riigi territooriumil, kus neile patent on välja antud.

Patendi valdaja õiguste rikkumise korral võetakse õiguserikkujate vastutusele selle riigi seadusandluse alusel, kus õiguserikkumine aset leidis. Tavaliselt rakendatakse sel puhul tsiviilseadusandlust, kuid eriti jämedatel ning süstemaatilistel rikkumise juhtudel võidakse kohaldada ka kriminaalseadusandlust.¹ Vastutus tekib mitte üksnes tahtliku, vaid ka patendiõiguse ettekatsetamata rikkumise korral.

Patendiseadusandluse rikkumise juhtudel võidakse tarvitusele võtta järgmised sanktsioonid:

- a) arestitakse kaubad, mis on toodetud või imporditud patendi valdaja õigusi rikkudes;
- b) ehitatavatel objektidel, kus patendi valdaja õigusi rikkudes kasutatakse vastavaid leiutisi ja tööstuslikke näidiseid, pannakse töö seisma;
- c) suletakse ettevõtted, mis toodavad kaupu patendi valdaja õigusi rikkudes;
- d) hüvitatakse patendi valdajale tekitatud kahju (sageli ka saamata jäänud kasum);
- e) patendiõiguse rikkujale määratakse rahatrahv;

¹ Vt. E. Артемьев, М. Богуславский и др., Патентование. М., 1967, lk. 196; Ю. Свядосц, Буржуазное патентное право. М., 1957, lk. 156.

f) patendiõiguse rikkujate suhtes kohaldatakse vanglakaristust.²

On loomulik, et patendialase protsessi kaotaja kannab ka kohtukulud; mis on sageli küllaltki suured.³

Et patendialaste konfliktide tõttu tuleb mõnikord tühistada kasulikke väliskaubanduslepinguid — maades aga, kus väliskaubandusmonopol kuulub riigile, tähendab see otseselt riigi reputatsiooni õõnestamist —, siis mõistame, kui suur praktiline tähtsus on ekspordi patendipuhtusel.⁴

Patendipuhtuse probleemi juures tuleb kõigepealt silmas pidada seda, et patendi kehtivusel on territoriaalne iseloom. See tähendab seda, et õigused, mis garanteeritakse patendivaldajale patendi väljaandmisega, kehtivad vaid selle riigi territooriumil, kus patent välja anti.⁵ Seepärast patenteeritakse praktikas sageli ühtesid ning samu leiutisi ning tööstuslikke näidiseid paljudes riikides.

Väga oluline ning patendiõigusele iseloomulik on see, et patendi kehtivus on ajaliselt piiratud. Leiutiste osas on patendi kehtivus tavaliselt 15—20, tööstuslike näidiste osas 3—15 aastat, paljude riikide patendiseadusandlus aga näeb ette selle tähtaja pikendamise võimaluse.⁶

Patendipuhtuse ekspertiisi teostamise korda ning sellega seonduvaid küsimusi reguleerivad NSV Liidu Ministrite Nõukogu juures asuva Leiutiste ja Avastuste Komitee poolt 5. nov. 1963 kinnitatud «Patendivõime ning patendipuhtuse tagamise juhised» (ЗП-1-64), mis hakkasid kehtima 1. märtsist 1964.⁷

Need «Juhised» on kohustuslikud riiklikele komiteedele, ministeeriumidele, ametkondadele, ettevõtetele ja organisatsioonidele. Patendipuhtuse tagamise eest kannavad vastutust ettevõtted ja organisatsioonid, kes on toote või selle dokumentatsiooni välja töötanud, samuti NSV Liidu ministeeriumid ja ametkonnad.⁸

2. Patendivõime mõiste ja olemus

Vastavalt «Juhistele» nimetatakse patendivõimelisteks sellised seadmed, meetodid ja ained, mida võib tunnistada leiutiseks ühel või mitmel maal. Seega ei anna «Juhised» patendivõime määratlust.

Patendivõimet defineerib V. Dozortsev järgmiselt: patendivõime on tehnilise lahenduse omadus, mis seisneb selles, et ta võib olla patenteeritud leiutisena teatud riigis või riikides.⁹

See patendivõime määratlus on küll üldiselt õige, kuid tema puuduseks on, et ta käsitleb vaid tehniliste lahenduste, s. t. leiutiste patendivõimet. Patendivõimelised võivad aga olla mitte üksnes toote tehnilised, vaid ka kunstilised lahendused (kujundus). See-

² Vt. lähemalt Патентное законодательство капиталистических стран мира. М., 1964.

³ On teada juhtumeid, kus firmad on kaotatud patendialase protsessi tagajärjel pankrotistunud. (Vt. An Analysis of Patent Litigation Statistics. Washington, 1961.)

⁴ Vt. M. Boguslavski, Патенткүсүмүсүд рашүсүвэлүстес сүхетес. Таллин, 1965, lk. 36; H. Schieblich, Wie sichern wir die Patent- und Warenzeichenreinheit unserer Erzeugnisse? «Erfindungs- und Vorschlagswesen» 1961, Nr. 2, lk. 26.

⁵ Erikokkulepetega on võimalik patendi kehtivuse piirkonda laiendada. Nii näiteks vastavalt Aafrika-Malgaši kokkuleppele kehtib ükskõik millises selle kokkuleppe ratifitseerinud riigis väljaantud patent ka kõigis teistes kokkuleppe ratifitseerinud riikides. Kokkuleppe on ratifitseerinud paljud Aafrika noored rahvusriigid. (Vt. «La propriété industrielle» 1963, № 4, lk. 66—69.)

⁶ Erinevates riikides on leiutiste ja tööstuslike näidiste kehtivuse tähtajad erinevad: leiutiste osas näiteks SFV-s 15, Inglismaal 16, USA-s 17, Prantsusmaal 20 aastat.

⁷ Указания о мерах по обеспечению патентоспособности и патентной чистоты машин, приборов, оборудования, материалов и технологических процессов (ЗП-1-64). М., 1964. Käesolevas töös kasutatakse nende eestikeelset redaktsiooni, mis on välja antud ENSV RMN Tehnilise Informatsiooni Keskbüroo poolt 1964. a. Tallinnas. (Edaspidi: Juhised.)

⁸ Vt. Е. Артемьев, М. Богуславский и др. Патентоведение, lk. 226.

⁹ В. Дозорцев, Патентная чистота и имущественная ответственность. Таллин, 1965, lk. 14. Samaväärse definitsiooni annab J. Svjadosts. Vt. Ю. С. в. я. д. о. с. ц., Буржуазное патентное право, lk. 36.

pärast on eespool toodud määratlus liiga kitsas ning teda tuleks täiendada tööstuslike näidiste patendivõime aspektist.

Toodete nii tehnilisi kui ka kunstilisi lahendusi (kujundust) hõlmava patendivõime määratluse võiks meie arvates anda järgmisel kujul: patendivõime on toodete nii tehnilise kui ka kunstilise lahenduse (kujunduse) omadus, mis seisneb selles, et nad võivad olla patenteeritud leiutise või tööstusliku näidisenähtena teatud riigis või riikides.

Nõukogude patendiõiguslikus kirjanduses on esitatud seisukoht, mille kohaselt patendipuhutusest rääkides ei saa konstateerida eseme või masina patendipuhutust üldse, vaid ainult konkreetse tehnilise lahenduse, s. t. mõne selle masina elemendi, sõlme jne. patendipuhutust.¹⁰ See on õige, kuna käesoleval teaduse ja tehnika tormilise arenemise ajastul ei ole praktiliselt võimalik konstrueerida masinat, mis tervikuna oleks patendivõimeline.

Erinevate riikide patendifondidega tutvudes näeme, et rõhuv enamik leiutisi kujutavad endast just masina mõne detaili või sõlme täiustamist või rekonstrueerimist, mitte aga masinat tervikuna. V. Dozortsev märgib, et mõnikord ignoreeritakse meil seda olulist momenti ja räägitakse toote kui terviku patendivõimest. Ta toob näiteks needsamad «Juhised», kus räägitakse «masinate, aparaatide, seadmete, materjalide ja tehnoloogiliste protsesside patendivõimelisuse kindlustamisest». V. Dozortsevi arvates on siin tegemist veaga.¹¹ Selle seisukohaga ei ole võimalik nõustuda.

Kui «Juhised» reglementeeriks ainult tehniliste lahenduste patendivõimet, siis oleks V. Dozortsevil kahtlemata õigus. Kuid nad käsitlevad mitte üksnes tehniliste lahenduste, vaid ka tööstuslike näidiste patendivõime ja patendipuhutuse küsimusi (p. 23 ja 24). Kuna tööstusliku näidise patent (tunnistus) kaitseb toote välist kuju, selle vormi (p. 23), siis mõeldakse siin üldreeglina¹² mitte toote mõnd osa, vaid toodet üldse, selle kunstilist kujundust. Seepärast tuleb «Juhistes» toodud formuleering õigeaks tunnistada, kuna siin mõeldakse mitte üksnes leiutiste, vaid ka tööstuslike näidiste patendivõimet, s. t. patendivõimet laiemas mõttes.

Ei saa aga märkimata jätta, et «Juhised» on siiski ebajärjekindlad, kuna eespool käsitletud patendivõime laiemat tähenduse kõrval taandavad nad preambulas patendivõimelisteks vaid tehnilised lahendused.¹³ Patendipuhutuse küsimust käsitledes aga märgivad «Juhised» nii leiutisi kui ka tööstuslikke näidiseid.¹⁴

Patendivõime küsimuses on huvitatav see, et ühed ja samad tooted või tehnoloogilised protsessid, mis ühes konkreetses riigis on patendivõimelised, ei ole seda sageli mõnes teises riigis. See on seletatav patendi kehtivuse lokaalsuse printsiibi ning eri riikide patendiseadusandluse erinevustega, näif. erinevad nõuded uudsuse, kasulikkuse jne. kohta.¹⁵

3. Patendipuhutuse mõiste ja olemus

«Juhiste» sissejuhatavas osas öeldakse patendipuhutuse kohta: «Patendipuhutusteks teatava riigi suhtes nimetatakse niisuguseid objekte, mis ei lange selle riigi patendiameti poolt väljaantud patentide ja tööstuslike näidiste tunnistuste (patentide) mõju alla ning tagavad patendi või tunnistuse valdajale selles riigis registreeritud leiutise või tööstusliku näidise kasutamise ainuõiguse.¹⁶

¹⁰ Sealsamas, lk. 14.

¹¹ Sealsamas, lk. 15.

¹² Mõnikord, kuigi praktikas seda harva esineb, võib tööstusliku näidise kaitse objektiks olla kas toote mõni osa või detail. (Vt. Э. Гаврилов, Правовая охрана промышленных образцов в капиталистических странах. М., 1967, lk. 20.)

¹³ «Juhistes» lk. 3 tuuakse ära patendivõimeliste objektide näidisloetelu (seadmed: masinad, sisseseaded, aparaadid jne.; tööviisid: tehnoloogilised protsessid, töövõtted jne.; ained: sulamid, plastmassid, keraamika jne.), kusjuures ei märgita aga tööstuslikke näidiseid.

¹⁴ Sealsamas, lk. 4.

¹⁵ Manual for the Handling of Applications for Patents, Designs and Trade Marks Throughout the World. Amsterdam, 1965.

¹⁶ Juhised, lk. 4.

Nagu nähtub ülaltoodust, ei anna «Juhised» patendipuhutuse definitsiooni, vaid iseloomustavad patendipuhutaid objekte.

Patendipuhutuse kui mõiste definitsiooni annab V. Dozortsev. Ta märgib, et kuigi «Juhised» patendipuhutuse mõistet ei fikseeri, võib nende sisu ning üldist mõtet aluseks võttes patendipuhutust määratleda kui toote (masina, seadme, aparaadi, instrumendi, tehnoloogilise protsessi, materjali jms.) juriidilist omadust, mis seisneb selles, et toote kasutamine teatud riigis (ekspluateerimise, ekspordi jms. teel) ei riku õigusi, mis tulenevad selles riigis väljaantud kehtivatest patentidest.¹⁷ See patendipuhutuse definitsioon on ammendav ning temaga võib nõustuda.

Sellest patendipuhutuse definitsioonist lähtudes võib fikseerida alljärgnevad patendipuhutust iseloomustavad tunnused.

a) Patendipuhutus on seotud tööstustoodetega. Just viimaste sõlmedes, detailides ja tehnoloogilistes protsessides kasutatakse tehnilisi lahendusi, mida on võimalik tunnistada leiutiseks ning kaitsta patendiga. Niisamuti saab tööstusliku näidise tunnistuse või patendiga kaitsta vaid neid tooteid, mida on võimalik toota tööstuslikult. Toodet võib pidada patendipuhutaks vaid siis, kui ükski tema juures kasutatud tehniline lahendus ei ole patendiga kaitstud riigis, mille suhtes selle toote patendipuhutust parajasti kontrollitakse. Kui toote juures kasutatud tehniline lahendus langeb ühte toodet importiva riigi mõne patendiga, siis tähendab see, et kontrollitav toode ei ole patendipuhas.¹⁸

Vastavalt «Juhiste» p-le 22 tuleb patendipuhutuse kontrollile allutada antud toodet puudutavad tehnilised lahendused, välja arvatud patendi kehtivuse ajast kauem avalikult kasutusel olnud üldtuntud sõlmed ja detailid, samuti ka tehnilised, patendi- või muus kirjanduses sama aja jooksul kirjeldatud sõlmed ja detailid nn. maailmauudsuse nõudega riikides, Riikide suhtes, kus kehtib lokaalse uudsuse nõue, tuleb kontrolli siiski teostada.¹⁹

Kui kasvõi üksainus tootes kasutatav tehniline lahendus langeb välismaise patendi mõju alla, ei saa seda toodet lugeda patendipuhutaks.²⁰

Nõukogude patendiõiguslikus kirjanduses on diskussiooni objektiks probleem, kas patendipuhutuse kontrolli tuleb teostada eranditult kõigi tehniliste lahenduste suhtes, mis kontrollitavas tootes esinevad, või võib piirduda vaid osalise kontrolliga, välja jättes need tehnilised lahendused, mis on üldtuntud ning on olnud avalikult kasutusel patendi kehtivuse ajast pikema ajavahemiku jooksul. Selle probleemi kohta on esitatud mitmesuguseid seisukohti. Nii näiteks asub V. Dozortsev seisukohal, et patendipuhutuse kontrollile tulevad allutada eranditult kõik tehnilised lahendused, sõltumata sellest, kas nad on üldtuntud või mitte, ning arvestamata seda, kas ekspord toimub lokaalse või maailmauudsuse nõudega riiki.²¹ Oma seisukoha põhistamiseks väidab ta, et tehnilise lahenduse üldtuntus ühtedes riikides ei välista selle lahenduse mittetundmise võimalust teistes, eriti arenevates maades. Kui sellises riigis kehtib lokaalse uudsuse printsiip, võib niisugune üldtuntud lahendus olla seal kaitstud kehtiva patendiga.

¹⁷ В. Дозорцев, Патентная чистота и имущественная ответственность, lk. 16. Põhimõtteliselt samaväärse patendipuhutuse definitsiooni annab ka S. Meerzon. (Vt. C. Meerzon. Защита советских изобретений за границей. М., 1965, lk. 82.)

¹⁸ Patendialases terminoloogias kasutatakse sel puhul spetsiifilist väljendit «toode langeb patendi alla».

¹⁹ Maailmauudsuse nõue kehtib USA-s, SFV-s, Prantsusmaal, lokaalse uudsuse nõue aga Inglismaal, Indias, AUV-s jt. riikides.

²⁰ Manual for the Handling of Applications for Patents, Designs and Trade Marks Throughout the World.

Praktikas esineb juhte, kus mõni tootes esinev tehniline lahendus on kaitstud Nõukogude Liidu autoritunnistusega, toode aga ei ole patendipuhas, sest mõni teine tootes esinev lahendus langeb patendi alla. Seepärast ei vabasta autoritunnistuse olemasolu patendipuhutuse ekspertiisist.

²¹ В. Дозорцев, Патентная чистота и имущественная ответственность, lk. 9. V. Dozortsev mõonab, et maailmauudsuse nõudega riikides on üldtuntud tehniliste lahenduste patendipuhutuse tõenäosus mõnevõrra suurem kui lokaalse uudsuse nõudega riikides. Seda seisukohta jagab ka S. Meerzon. (Vt. C. Meerzon, Защита советских изобретений за границей, lk. 84.)

J. Mamiofa on selles küsimuses teisel seisukohal. Tema arvates ei ole niisuguste üldtuntud tehniliste lahenduste suhtes patendipuhtuse ekspertiis vajalik. Tõsi küll, ta teeb siiski mõõnduse riikide suhtes, kus kehtib lokaalse uuduse nõue, märkides, et nende osas ei ole vaja tuntud lahendust kontrollida vaid sel juhul, kui viimane oli seal üldtuntud enne patendi kehtivuse maksimaalset perioodi.²²

Nähtavasti tuleb selle seisukohaga nõustuda, sest ammutuntud tehniliste lahenduste kontrollimine patendipuhtuse seisukohast on ülearune, kuna niisuguste lahenduste kasutamisel ei teki praktiliselt kunagi ohtu, et rikutakse patendi valdaja huve. Maailmauuduse nõudega riikide kohta võiks öelda, et garantii on siin täielik; lokaalse uuduse nõudega riikide suhtes on aga niisugustel juhtudel patendialase konfliktide tekkimise võimalus minimaalne. Patendipuhtust kontrollitakse peamiselt siiski sel eesmärgil, et vältida ebameeldivate patendialaste konfliktide võimalust; kuna aga vaadeldaval juhul selle tekkimise võimalust praktiliselt ei esine, puudub vajadus ka kontrollimiseks.

Meie ettevõtete patendialane praktika ongi läinud seda teed, et üldtuntud tehnilisi lahendusi patendipuhtuse ekspertiis ei kontrollita. Ei ole teada ühtki juhtu, et üldtuntud tehnilise lahenduse kasutamisel eksporttootes oleks tekkinud patendialane konflikt.

b) Patendipuhtusele on iseloomulik ajaline piiratus, mis tuleneb patendi ajalise kehtivuse piirast. Teatavasti on eri riikide patendiseadusandluses patendi kehtivuse tähtajad erinevad. Paljude riikide patendiseadusandlus võimaldab pikendada patendi kehtivuse piirmäära. Huvitav on aga siinjuures asjaolu, et enamjagu patente ei kehti nii kaua, kui seda näeb ette vastavas riigis kehtestatud piirmäär. See on seletatav eelkõige sellega, et enamikus riikides kehtestatud patendilõiv kasvab progressiivselt, sõltuvalt patendi kehtivuse ajast.

Eespool toodu aga ei tähenda kaugeltki seda, nagu ei kasutaks patendivaldajad üldse võimalust patendi ajalise piirmäära pikendamiseks. Suurt majanduslikku tulu andvate leiutiste puhul tehakse seda sageli. Kõike seda on vaja silmas pidada patendipuhtuse ekspertiisi tegemisel: tuleb pöörata tähelepanu sellele, kas patent, mille mõju alla kontrollitav toode langeb, on kehtiv. Juhul, kui patendi kehtivuse tähtaeg on lõppenud või ta on oma jõu kaotanud mõnel muul põhjusel (patendilõivu tasumata jätmise, annulleerimise jms. tõttu), loetakse kontrollitav toode patendipuhtaks.²³ Andmed patentide kehtivuse lõppemise, annulleerimise, kehtivusaja pikendamise jms. kohta leiduvad vastavate riikide patendiametite ametlikes ajakirjades.²⁴

c) Patendipuhtusel on rangelt lokaalne iseloom. Absoluutset patendipuhtust praktikas ei esine, see on alati suhtelise iseloomuga. Viimane on seletatav patendi kehtivuse lokaalse printsiibiga. Praktikas esineb olukordi, kus üks ja sama toode on patendipuhas ühe riigi suhtes, teise suhtes aga mitte. J. Mamiofa väidab, et on olemas ka absoluutselt, kõikide riikide suhtes patendipuhtaid tehnilisi objekte.²⁵ Selle seisukohaga ei saa nõustuda, ehkki vaieldamatult esineb originaalseid tehnilisi lahendusi, mis on patendipuhtad paljude riikide suhtes, kuid mis ka tavaliselt otsekohe neis riikides patenteeritakse. Kuigi esineb üksikuid niisuguseid tehnilisi lahendusi, tuleb siiski asuda seisukohale, et terveid tehnilisi objekte, mis oleksid absoluutselt, kõikide riikide suhtes patendipuhtad, praktiliselt ei esine.

Edasi märgib J. Mamiofa õigesti, et harilikult räägitakse patendipuhtusest siiski relatiivses mõttes: «objekt on patendipuhas teatud riigi suhtes» või «objekt ei ole patendi-

²² И. М а м и о ф а, Патентная чистота. Рига, 1965, lk. 75.

²³ Vt. M. B o g u s l a v s k i, Patendiküsimused rahvusvahelistes suhetes, lk. 36.

Tuleb silmas pidada seda, et mõnede riikide patendiseadusandlus võimaldab teatud tingimustel taastada ennetähtaegselt lõpetatud patentide kehtivust.

²⁴ «Official Gazette of the U. S. Patent Office» USA-s, «Official Journal (Patents)» Inglismaal, «Bulletin officiel de la propriété industrielle. Dessins et modèles» Prantsusmaal, «Bundesanzeiger» Saksa FV-s, «Bolletino dei brevetti per invenzioni, modelli e marchi» Itaalias.

²⁵ И. М а м и о ф а, Патентная чистота, lk. 75.

puhas teatud riigi suhtes».²⁶ Praktikaks tuleb patendipuhtust mõista just mingis relatiivses, mitte aga absoluutses mõttes.²⁷

Meie ettevõtete patendialases töös on välja kujunenud väär praktika, mille kohaselt patendipuhtuse ekspertiisi asutakse tegema tavaliselt alles enne toodete ekspordimist, ja sedagi peamiselt kapitalistlike riikide suhtes. Tunduvalt vähem pööratakse tähelepanu sotsialismileeriimaadesse saadetavate eksporthangete patendipuhtusele. Nähtavasti on see seletatav sellega, et võrdlemisi laialdaselt on ettevõtetes ja organisatsioonides levinud arvamus, nagu ei oleks sotsialismileeriimaade suhtes patendipuhtuse ekspertiis hädavajalik, kuna Vastastikuse Majandusliku Abistamise Nõukogu liikmesriikide leiutiste kasutamise õigus kuulub riigile ning nende riikide kompetentsete organite vaheline eksporthanke kokkulepe välistab patendialaste konfliktide tekkimise võimaluse. Selline arvamus on teatud määral põhjendatud, kuid tuleb siiski arvestada, et paralleelselt riiklike leiutiste kasutamise süsteemiga kehtib nendes riikides ka teine süsteem, mis patendi valdajale garanteerib monopolise õiguse patendiga kaitstud leiutisele. Kasutades seda õigust, patenteerivad kapitalistlikud firmad ja üksikisikud oma leiutisi sotsialistlikes riikides. Mõne sotsialistliku riigi poolt kapitalistlikele firmadele väljaantud patentide rikkumine võib takistada sotsialistlike riikide omavaheliste suurte väliskaubanduslike operatsioonide normaalsel käiku.²⁸ Seepärast tuleb jälgida, et Nõukogude eksporditoodetes kasutatavad tehnilised lahendused ning nende toodete kujundus ei langeks sotsialismileeriimaades väljaantud patentide alla. Järelikult tuleb patendipuhtuse ekspertiisi teha ka sotsialismileeriimaade suhtes.²⁹ Kehtivad eeskirjad lubavad ekspertiisi tegemisel piirduda nende riikide suhtes vaid patentidega, mis annavad patendi valdajale monopolise õiguse.³⁰

Paljudel juhtudel jätavad meie ettevõtted ja organisatsioonid kontrollimata uudistoodete patendipuhtuse NSV Liidus väljaantud patentide suhtes.³¹ Seda võib seletada nähtavasti sellega, et kuni NSV Liidu ühinemiseni Tööstusliku Omandi Kaitse Pariisi Konventsiooniga 1965. aastal patenteerisid välisfirmad ning välismaa kodanikud, aga ka NSV Liidu kodanikud, oma leiutisi NSV Liidus äärmiselt vähe,³² mistõttu oli ebatõenäoline, et meie tooted võiksid langeda nende patentide alla.

Olukord muutus pärast NSV Liidu ühinemist Pariisi Konventsiooniga. NSV Liidu Ministrite Nõukogu juures asuval Leitudiste ja Avastuste Komiteele esitatavate patendiavalduste arv on sellest peale mitmekordistunud ning välismaiste patendiavalduste vool komiteesse suureneb pidevalt. Seepärast on olemas oht, et meie ettevõtete ja organisatsioonide poolt väljalastavad ning siseturul realiseeritavad tooted võivad langeda NSV Liidus kehtivate patentide alla ning rikkuda patendivaldajate huvisid. Et vältida ebameeldivusi ning tõsist materiaalsset vastutust, mis võivad kaasneda patendivaldajate huvide rikkumisega, tuleb meie ettevõttele ja organisatsioonidel hakata hoolikalt tegema patendipuhtuse ekspertiisi ka meil väljaantud patentide suhtes. Siinjuures tuleb arvesse võtta kaht momenti: a) ekspertiisi tuleb teha mitte üksnes kapitalistlike riikide firmadele ning kodanikele, vaid ka sotsialistlike riikide ning Nõukogude kodanikele väljaantud patentide

²⁶ Sealsamas, lk. 7; vt. ka В. Дозорцев, Правовые вопросы защита государственных интересов в области изобретений за границей. «Советское государство и право», 1963, № 10, lk. 72.

²⁷ Eesti NSV ettevõtete praktikast võime näiteks öelda, et vastavalt Moskvas Üleliidulises Patendiraamatukogus teostatud patendipuhtuse ekspertiisile on tehase «Ilmarine» magnetkontaktid patendipuhtad Bulgaaria suhtes, tehase «Estoplast» elektrilülid aga Araabia Ühinenud Vabariigi ja India suhtes. (Vt. R. Põvat ja H. Koitel, Kuidas teostada toodete patendipuhtuse ekspertiisi. ENSV RMN väljaanne. Tallinn, 1964.)

²⁸ Vt. M. Boguslavski, Патенткүсүмүсүд рашүсүвэлүстес сүхетес, lk. 37.

²⁹ В. Дозорцев, Патентная чистота и имущественная ответственность, lk. 10.

³⁰ Juhised, p. 14, lõik 1.

³¹ Teatavasti võib NSV Liidus leiutist või tööstuslikku näidist kaitsta kas autoritunnistuse (tunnistuse) või patendiga. Esimesel juhul kuulub leiutise või tööstusliku näidise kasutamise õigus riigile, autorile aga tagatakse autorlus ja autoritasu. Teisel juhul kindlustatakse patendivaldajale monopolne õigus patenteeritud leiutisele või tööstuslikule näidisele.

³² Ajavahemikul 1949—1964, s. t. patendi kehtivuse perioodil, anti NSV Liidus välja ca 300 patenti.

suhtes ja b) ekspertiisi ei tule teha alles siis, kui toode läheb turule (käesoleval juhul peetakse silmas siseturгу), vaid juba toote konstrueerimise käigus peab olema täielik ülevaade meil vastaval alal kehtivatest patentidest, et oleks võimalik õigel ajal muuta toodete konstruktsiooni ning vältida nende langemist patentide alla.

Patendialases kirjanduses esineb seisukoht, et NSV Liidu territooriumil kasutatava toodangu patendipuhutuse tagamine ei ole kuigi keeruline, kuna siin väljaantud patentide arv on väike.³³ Siit võidakse teha järeldus, nagu oleks see probleem teisejärgulise tähtsusega. Sellega ei ole võimalik nõustuda, sest praegusel ajal on patendialane situatsioon meie riigis tunduvalt komplitseerunud, võrreldes olukorraga kümnekond aastat tagasi, ning meie toodangu patendipuhutuse tagamine siseriiklikust aspektist nõuab maksimaalset tähelepanu. Seepärast tuleb siseturule minevate toodete patendipuhutuse tagamisse suhtuda läie tõsidusega.

B. Patendipuhutuse ekspertiis

1. Patendipuhutuse ekspertiisi tegemise obligatoorsed juhud

Patendipuhutuse ekspertiis on obligatoorne kõigi riikide suhtes, välja arvatud «Juhiste» lisis nr. 2 märgitud riigid³⁴ juhtudel, mis on fikseeritud «Juhistes» p. 8 ja on järgmised:

- a) toodete eksportimine;
- b) tehnilise dokumentatsiooni edasiandmine välismaale seoses tehnilise abi andmisega;
- c) NSV Liidu teaduslike ja tehniliste saavutuste litsentside müük välisfirmadele;
- d) eksponaatide saatmine näitustele või messidele, kui väljapandud objekte kavatsetakse müüa välisfirmadele;
- e) uute seadmete, tööviiside ja ainete väljatöötamine ning olemasolevate täiustamine.

Punktides a, c ja d toodud juhtudel on efektiivseimaks Nõukogude Liidu tooteis sisalduvate uudsete tehniliste lahenduste ning originaalse kujunduse kaitsmise viisiks nende välispatenteerimine. Eriti tähtis on uute originaalsete lahenduste patenteerimine ekspordi kaitse ning litsentside müügi eesmärgil.³⁵

Kodumaiste leiutiste ja tööstuslike näidiste välispatenteerimine on küllaltki keeruline protsess, mida eriti komplitseerib see, et

- a) patenteeritavad tehnilised lahendused või tööstuslikud näidised peavad olema uudsed (sõltuvalt eri riikide patendiseadusandlusest peavad nad vastama kas maailma või lokaalse uudsuse nõudele);
- b) patendiavalduse esitamisest kuni patendi väljaandmiseni kulub palju aega, sageli mitmeid aastaid;
- c) patendiavalduste nõuetekohane koostamine on üsna keerukas ning nõuab kõrge kvalifikatsiooniga spetsialistide abi;
- d) välispatenteerimine on seotud märkimisväärsede kulutustega välisvaluutas (avalduslõiv ning iga-aastased, tavaliselt progressiivselt suurenevad patendilõivud).

Eespool toodut arvesse võttes ei ole ühekordsete või väikesekoguseliste eksporthangete korral mõtet hakata hanke objektides sisalduvaid tehnilisi või kujunduslikke lahendusi patenteerima, kuna see ei oleks majanduslikult põhjendatud. Küll aga on välispatenteerimine otstarbekohane, mõningail juhtudel isegi hädavajalik, kui on tegemist pikemaajaliste suurekoguseliste eksporthangetega ning on tarvis kindlustada turge Nõukogude Liidu ekspordikaupadele.

³³ Vt. И. Мамнофа, Патентная чистота, lk. 9.

³⁴ Vastavalt «Juhiste» lisale nr. 2 ei ole patendipuhutuse ekspertiis kohustuslik Afganistani, Vietnami DV, Hiina RV, Korea RDV, Mongoolia RV, Jeemeni, Kuuba ja Saudi-Araabia suhtes.

³⁵ Patendiga kaitstud tehnilise lahenduse litsentsi väärtus on rahvusvahelises patendipraktikas palju kordi suurem, kui patendita litsentsi, nn. tootmissaladuse (know-how) väärtus. Mõnede autorite arvates on nende väärtuste vahe isegi kuni kümnekordne.

2. Mõningaid patendipuhutuse ekspertiisi meetoodika küsimusi

Järelduse toote patendipuhutuse kohta võib teha vaid pärast patendipuhutuse ekspertiisi, mis seisneb kontrollitava tehnilise lahenduse võrdlemises selle maa patendifondiga, mille suhtes on vaja patendipuhutust kontrollida.³⁶

Enne kui asuda ekspertiisi tegema, tuleb vastava riigi patendiklassifikaatori abil kindlaks määrata kõikide nende patendiklasside indeksid, mis puudutavad kontrollitavat toodet. Samuti on vaja välja selgitada kõik täiendavad materjalid, nagu patendiajakirjad, aktsepteeritud ning aktsepteerimata patendiavalduste kartoteegid jms., mida tuleb kasutada lisaks patendikirjeldustele. Patendiklasside indeksite ja muude materjalide väljaselgitamise tulemuse alusel koostatakse nn. patendipuhutuse ekspertiisi reglement.

Patendipuhutuse ekspertiisi meetoodika seisneb selles, et kontrollitavat toodet võrreldakse patentidega, mis on leitud vastavalt reglemendile. Et lihtsustada tootes sisalduvate tehniliste lahenduste võrdlemist patentidega, mis kuidagi seonduvad kontrollitava tootega, lahutatakse viimane koostisosadeks, mis võivad olla patendiõigusliku kaitse objektideks. Ekspertiisi efektiivsuse seisukohalt on selle tööloigu õigel teostamisel suur tähtsus.³⁷ Sellisteks koostisosadeks võivad olla näiteks toote sõlmed, detailid, kinemaatilised skeemid jms. Seejärel tuleb uuritavast patendifondist välja selgitada patentid, millel on mõningal määral sarnasust kontrollitavas tootes esinevate tehniliste lahendustega. Niisuguseid patente nimetatakse analoogideks ning neid tuleb ekspertiisi käigus hakata põhjalikumalt uurima, et välja selgitada, kas kontrollitav toode langeb nende alla või mitte. Et otsustada, kas toode on patendipuhas või mitte, tuleb kindlaks määrata, kas analoog katab kontrollitavat toodet osaliselt või täielikult. Kui leitakse patent, mis katab kontrollitavas tootes esineva tehnilise lahenduse täielikult, tuleb kontrollida, kas see patent on kehtiv. Kui leitakse, et patent on kehtiv, jääb üle veel kontrollida, kas ta on seaduspäraselt välja antud. Kui see on nii, siis ei ole kontrollitav toode patendipuhas.

Kontrollitav tehniline lahendus langeb analoogi alla juhtudel, kui

a) kontrollitav lahendus langeb täpselt kokku kõigi patendivormeli³⁸ vastavas punktis fikseeritud tunnustega;

b) kontrollitav lahendus langeb sisuliselt kokku kõigi vastavas patendivormeli punktis toodud tunnustega, kuigi patendivormelis toodud formulatsioon ei ole sõna-sõnalt kokkulangev.

Kontrollitav tehniline lahendus ei lange analoogi alla, kui

a) ei ole ühtegi patendivormeli punkti, millega ta langeks kokku kõigi tunnuste järgi;

b) ta ei lange patendivormeli punktiga kokku sisuliselt, vaid formaalselt, s. t. võrreldavad tehnilised lahendused on sisuliselt erinevad;

c) ta langeb kokku vaid niisuguse patendivormeli punktiga, millel ei ole õiguslikku tähendust.

Analoogide analüüsi tulemuse alusel otsustatakse, kas kontrollitav toode on patendipuhas või mitte. Analoogid fikseeritakse patendiformularis.

³⁶ Tehniliste objektide patendipuhutuse ekspertiis kujutab endast komplitseeritud ning töömahukat protsessi, mille kvaliteetne teostamine on mõeldav vaid kõrge kvalifikatsiooniga spetsialistide (nii tehnika kui ka patendiõiguse alal) osavõtul. Patendipuhutuse ekspertiisi tehnika ning meetoodika käsitlemisest lähemalt vt. R. Põvat ja H. Koitel, Kuidas teostada toodete patendipuhutuse ekspertiisi. Tallinn, 1964 (ENSV RMN väljaanne); H. Schieblich, Wie sichern wir die Patent- und Warenzeichenreinheit unserer Erzeugnisse?; В. Субботин, В. Фейгельсон, Экспертиза объектов техники на патентную чистоту. М., 1966; В. Фейгельсон, Составление экспертного заключения при проверке объектов техники на патентную чистоту. М., 1966.

³⁷ Vt. E. Артемьев, М. Богуславский и др., Патентоведение, lk. 229.

³⁸ Patendivormeliks nimetatakse patendikirjelduse lõpposas toodud leiutise sisu kokkuvõtet (mõningate riikide patendiseadusandluses) või leiutises esineva uudse tehnilise lahenduse formuleeringut. Patendivormelis peegeldub leiutise õiguslik maht. Lähemalt vt. Н. Чихачев, Формула изобретения. М., 1965; A. Jaansoo, H. Koitel, Leiutise vormel. Tallinn, 1965 (ENSV RMN väljaanne).

3. Ekspertiisi tulemuste vormistamine. Kontroll ekspertiis

Patendiformular koostatakse patendipuhutuse ekspertiisi tulemusi fikseeriva ekspertiisi-akti alusel.³⁹ Ta on dokument, milles on fikseeritud toote olemus patendipuhutuse aspektist lähtudes. Formulari koostamine on kohustuslik iga uue toote väljatöötamise lõpetamisel ning juhtudel, kui «Juhistes» on ette nähtud kohustuslik toodete patendipuhutuse kontrollimine (p. 8 ja 32). Patendiformular on ainukeseks toote (seadme, tööviisi või aine) patendipuhutust tõendavaks dokumendiks. «Juhiste» lisa nr. 1 antud selgituste p. 1 järgi on ta toote tehnilise dokumentatsiooni lahutamatu koostisosas.⁴⁰

Kuigi patendiformular täidetakse lõplikul kujul alles pärast patendipuhutuse ekspertiisi lõpetamist, tuleb tema täitmiseks vajalike andmete kogumist alustada juba toote väljatöötamise algul ning jätkata kogu toote väljatöötamise ning täiustamise aja jooksul. Seda «Juhiste» p-s 33 esitatud nõuet ignoreerivad praktikas paljud ettevõtted, asudes patendiformulari koostamisele alles pärast patendipuhutuse ekspertiisi. Paljudel juhtudel tuleb siis vaid konstateerida fakti, et toode langeb välismaise patendi alla. Õigeaegsel tutvumisel patendikirjandusega oleks seda aga võinud vältida.

Vastavalt «Juhiste» p-le 31 tuleb ekspordiks määratud seeriatoodangule, mille patendipuhutust hankega seotud riigi suhtes kontrolliti toote väljatöötamise või täiustamise lõpetamisel, teha eksport-tellimuskäsundi saamisel patendipuhutuse kontroll ekspertiis. Viimane on vajalik seepärast, et ajavahemikul patendipuhutuse ekspertiisist kuni tellimuskäsundi saamiseni võib selle riigi patendifond, kuhu eksporthange suunatakse, olla täienenud uute patentidega, mis võivad riivata hanke patendipuhutust.

Kui esmane ekspertiis oli põhjalik ja kvaliteetne, siis piirduetakse kontroll ekspertiisil vaid sellega, et tutvutakse Moskvaa Patendiraamatukogus kontrollitava riigi kõige värskemate patendimaterjalidega. Et aga tehastel ei oleks vajadust lähetada oma spetsialiste sel eesmärgil tihti Moskvasse, mis koormab Patendiraamatukogu, sunnib eksperte töötama halbades tingimustes, rüüb patendipuhutuse ekspertiisi tegevate ettevõtete normaalselt tööritmi ja tekitab viimastele küllaltki suuri tootmisväliseid kulutusi, peaks NSV Liidu Ministrite Nõukogu juures asuv Leiutiste ja Avastuste Komitee liiduvabariikide pealinnades ning suurtes tööstuskeskustes asuvaid nn. territoriaalseid patendifonde operatiivselt varustama kõige värskemate välismaiste patendikirjelduste koopiatega, mis patendipuhutuse ekspertiisi võimaldaks teha kohapeal.⁴¹ Selle probleemi kiire ning oskuslik lahendamine annaks üldriiklikust seisukohast lähtudes märkimisväärset majanduslikku efekti, kuna spetsialistide lähetuskulud väheneksid tunduvalt.

Et vähendada patendiala spetsialistide massilist lähetamist Üleliidulisse Patendiraamatukogusse, andis komitee 1964. aastal välja «Kohapeal patendiekspertiisi tegemise eel-ettevalmistamise ning organisatsioonidest ja ettevõtetest Üleliidulisse Patendiraamatukogusse saabuvate spetsialistide abistamise ajutise juhendi»⁴². See juhend kohustab kõiki spetsialiste, kes asuvad tegema patendipuhutuse ekspertiisi, teostama enne Üleliidulisse Patendiraamatukogusse sõitmist kohapeal vajalikke ettevalmistusi: tutvuma vastavate juhenditega ja välisriikide patendiseadusandlusega ning määrama kindlaks kontrolli

³⁹ Patendiformulari koostamise ning kinnitamise kord on fikseeritud «Juhistes» p. 32—43, näidis leidub «Juhiste» lisa nr. 1. Lähemalt patendiformulari koostamisega seonduvaid probleemidest vt. В. Фейгельсон, Патентный формуляр. М., 1966.

⁴⁰ Sellest tuleneb ka varaline vastutus patendiformulari mitteesitamise või nõuetele mittevastava koostamise korral. Varalise vastutuse probleemidest lähemalt vt. В. Д о з о р ц е в, Патентная чистота и имущественная ответственность, lk. 26.

⁴¹ Need küsimused kuuluvad komitee allasutustena töötavate Patendiinformatsiooni Teadusliku Uurimise Keskinstituudi (ЦНИИПИ) ja firma «Patent» (ППП «Патент») kompetentsi. Kuigi need organisatsioonid on teinud suurt ning tänuväärset tööd patendikogumike väljaandmisel, patendimaterjalide paljundamisel ning territoriaalsete patendifondide varustamisel patendimaterjalidega, ei ole nad siiski suutnud operatiivselt varustada neid fonde kõigi värskemate patendimaterjalidega. Seetõttu ei ole veel praegugi kohapeal võimalik teha patendipuhutuse ekspertiisi lõplikul kujul.

⁴² Kinnitatud komitee käskkirjaga nr. 200 1. juulist 1964. Eesti keeles avaldas juhendi samal aastal Eesti NSV Rahvamajanduse Nõukogu.

ulatuse, sõltuvalt riikide arvust ja patendifondide olemasolust. Samuti tuleb vastavalt sellele juhendile enne Moskvasse sõitmist tutvuda kohapeal olemasolevate patendifondide ning patendiklassifikaatoritega. Et aga patendifondid kohtadel on komplekteeritud lünklikult, ei anna selle juhendi rakendamine märkimisväärset efekti.

4. Ettevõttele seoses patendipuhutuse tagamisega tekkivaid küsimusi

Praktikas esineb mõnikord olukord, kus ettevõtte saab tellimuskäsundi oma toodangu ekspordimiseks niisugusesse välisriiki, mille suhtes toodang ei ole patendipuhas. Ettevõtte seisab nüüd küllaltki keerulise probleemi ees, sest tellimuskäsund tuleb vastuvaidlematus korras täita: mittepatendipuhast toodangut aga välismaale saata ei tohi ning vastutus selle nõude mittetäitmise võimalike negatiivsete tagajärgede eest langeb ettevõttele.⁴³ Mida teha ettevõttele niisuguses olukorras? «Juhised» ei anna sellele küsimusele ammendavat vastust. Olemasolevaid normatiivseid akte, meie riigi patendipoliitikat ning eesrindlike ettevõtete sellealast praktikat aluseks võttes tuleks tekkinud situatsioonis soovitada järgmist.

Kõigepealt tuleb ettevõttele otsekohe teha patendipuhutuse kontrolleksperitiis, et veenduda varem tehtud eksperitiisi õigsuses ning välja selgitada, kas toote patendipuhust riivav patent on veel kehtiv. Kui patent on vahepeal kehtivuse kaotanud, siis on olukord lahenenud soodsalt: toode on selle riigi suhtes patendipuhas ning teda võib ekspordida.

Kui patent aga on kehtiv, tuleb ettevõttes kohapeal põhjalikult kaaluda, kas toote konstruktsiooni ei ole võimalik muuta sedavõrd, et see ei langeks välismaise patendi mõju alla. Seejuures kehtib nõue, et need muudatused ei tohi kahjustada toote kvaliteeti («Juhised», p. 30). Patendist möödaminek on võrdlemisi keerukas operatsioon ning nõuab vastava riigi patendiseadusandluse ning kohtupraktika perfektset tundmist.

Kui kehtivast patendist ei ole võimalik mööda minna, tuleb pöörduda kõrgemaiseisva organisatsiooni ning teiste vastavate organisatsioonide (komitee, «Litsentsintorg») poole ettepanekuga muretseda litsentsi patendivaldajalt patenteeritud tehnilise lahenduse kasutamise õiguse kohta. Kehtivad eeskirjad lubavad ettevõtet või organisatsiooni minna sellele teele vaid juhul, kui ekspordi objekti ei ole võimalik asendada mõne teisega. Kui litsentsi ostmisest keeldutakse, ei jää ettevõttele muud üle, kui tekkinud olukorrast informeerida väliskaubandusorganisatsiooni, kes andis välja tellimuskäsundi, ja teha ettepanek eksporthange kõne all olevasse riiki ära muuta. Kui väliskaubandusorganisatsioon jätab tellimuskäsundi siiski jõusse, tuleb see täita, kuid sel juhul ei lange riisiko võimalike eba-meeldivuste eest ettevõttele. Kui on tegemist väikesekoguseliste hangetega või hangetega, mis lähevad tehniliste objektide abistamiseks arenevates maades, ei ole patendialase konflikti tekkimise oht praktiliselt kuigi suur.⁴⁴ Küll aga on niisuguse konflikti tekkimise oht reaalne siis, kui on tegemist suurte hinnaliste kaubapartiidega, nagu näiteks autod, traktorid, tööpingid jms.

Kõike eespool toodut peavad arvestama Eesti NSV ettevõtted, kelle ekspord ei ole küll eriti suuremahuline, kuid läheb siiski umbes 80-sse välisriiki, nende hulgas ka majanduslikult kõrgeltarenenud kapitalistlikesse riikidesse. Eriti vajalik on nende probleemide tundmine seepärast, et lähematel aastatel mitmekordistub meie vabariigi ettevõtete ekspordi maht ning järelikult suureneb keerukate patendialaste situatsioonide tekkimise võimalus.

Seoses väljalastava toodangu patendipuhutusega tekib huvitav ning meie majanduselus printsipiaalselt tähtis probleem: kuid võrd on võimalik ning otstarbekohane kasutada uute toodete ning tehnoloogiliste protsesside väljatöötamisel välismaises patendikirjanduses esinevaid originaalseid ning efektiivseid lahendusi. Välismaiste teaduse ja tehnika uusi-

⁴³ Vt. W. Koch, Zur Frage der Patent- und Warenzeichenreinheit. «Erfindungs- und Vorschlagswesen» 1960, Nr. 4, lk. 72; С. Меерзон, Защита советских изобретений за границей, lk. 82.

⁴⁴ И. Иванов, Патентная система современного капитализма. М., 1966, lk. 128.

mate saavutuste operatiivne kasutamine tööstuslikus praktikas annaks meile suurt majanduslikku efekti. Teisest küljest aga kohustavad kehtivad eeskirjad ja NSV Liidu rahvusvaheline õiguslik positsioon leiutus- ja patendiküsimustes⁴⁵ ettevõtteid ning organisatsioone väga hoolikalt suhtuma meie toodete patendivõime ning patendipuhtuse küsimustesse. Probleem on üldriiklikust seisukohast küllaltki aktuaalne, kuna selle optimaalne lahendus tootab anda suurt tööviljakuse kasvu ning majanduslikku säästu.

Nõukogude patendiõiguslikus kirjanduses on avaldatud arvamust, et kõik meil välja-töötatavad tooted ja tehnilised lahendused, sõltumata sellest, kas nad lähevad ekspordiks või mitte, peaksid olema võimalikult originaalsed ning sisaldama minimaalselt välis-firmadelt omastatud tehnilisi lahendusi. Selle seisukoha põhistamiseks tuuakse väide, et tooted, mis momendil küll ei lähe ekspordiks, võivad edaspidi muutuda ekspordiobjektiks.⁴⁶

Vastavalt sellele tuleks meie konstruktoreil uute toodete väljatöötamisel püüda leida uusi originaalseid lahendusi, jättes kasutamata samal ajal teaduslik-tehnilise mõtte uusi-mad saavutused, mis peegelduvad välismaises patendikirjanduses.

Sellega ei saa nõustuda, kuna välismaise teaduslik-tehnilise mõtte mittekasutamine meie tööstuses tooks meie rahvamajandusele märkimisväärset kahju. On muidugi õige, et tuleb saavutada tase, mis tagaks meil väljatöötatavatele tehnilistele lahendustele niisuguse originaalsuse, et neid oleks võimalik tunnistada leiutiseks ning kaitsta autoritunnistusega. Seda on võimalik aga saavutada vaid sel teel, kui nende lahenduste väljatöötamisel kasu-tada platvormina kõike uusimat, mida maailma patendikirjandus, esmajoones just majan-duslikult kõrgeltarenenud riikide oma pakub.

Meie arvates ei ole aga õige lähtuda kogu riigi tööstustoodangu tehnikapoliitika välja-töötamisel nõuetest, mis käivad eksporditoodangu kohta, sest viimane moodustab meie toodangu üldmahust vaid väikese osa. Ei ole ju otstarbekohane ning majanduslikult põhjendatud hakata mõnd keerulist masinat, tehnoloogilist protsessi või automaatliini algusest lõpuni ise välja töötama üksnes sel kaalutlusel, et lõppkokkuvõttes võidaks saada originaalne, uudne tehniline lahendus. Vastupidi — maksimaalselt tuleks ära kasutada kodumaise tööstuse arendamise ning moderniseerimise huvides kõik välismaised leiutised, mis selleks on sobivad.⁴⁷ Selle probleemi lahendamine on üldriiklikust seisukohast väga oluline ning seepärast peavad meie ettevõtete ning organisatsioonide patendi- ning tehni-lised teenistused pöörama temale senisest tunduvalt tõsisemat tähelepanu. Siinjuures aga on oluline, et kõik välismaised tehnilised lahendused, mida kasutatakse meil uute toodete või tehnoloogiliste protsesside väljatöötamisel, oleksid arvel, s. t. peegelduksid patendi-formularis.

*Eesti NSV Teaduste Akadeemia
Majanduse Instituut*

Saabus toimetuses
20. I 1969

⁴⁵ Peetakse silmas NSV Liidu ühinemist Tööstusliku Omandi Kaitse Pariisi Konvent-siooniga 1965. aastal.

⁴⁶ И. М а м и о ф а, Патентная чистота, lk. 9.

⁴⁷ Loomulikult tuleb siin silmas pidada, et kasutatud tehnoloogiline lahendus ei oleks NSV Liidus patenteeritud. Kui on tegemist meil patenteeritud lahendusega, mille kasuta-mine meie tööstuses on vajalik, tuleb patendi valdajalt patendi kasutamiseks muretseda litsentsi.

X. КОИТЕЛЬ

ПРАВОВЫЕ ВОПРОСЫ, СВЯЗАННЫЕ С ПРОВЕДЕНИЕМ ЭКСПЕРТИЗЫ НА ПАТЕНТНУЮ ЧИСТОТУ

Резюме

В статье подчеркивается, что в связи с расширением внешнеторговых связей СССР, увеличением экспорта советских готовых изделий все более актуальное значение приобретают вопросы обеспечения патентной чистоты нашей экспортной продукции. Автор анализирует определения патентоспособности и патентной чистоты, высказывает ряд критических замечаний в отношении имеющих место в литературе определений патентоспособности и предлагает уточненное, более исчерпывающее определение.

Кроме того, дается анализ действующих правовых норм, регулирующих проведение экспертизы промышленных изделий на патентную чистоту.

В статье рассматриваются не только теоретические вопросы, связанные с обеспечением патентной чистоты экспортной продукции, но и практические, в частности, некоторые методические вопросы проведения экспертизы. Уделяется внимание и проблемам, связанным с исследованием патентов-аналогов, вопросам заполнения патентных формуляров, а также проведения контрольной экспертизы.

В заключительной части рассматриваются вопросы, связанные с правильной организацией экспертизы на патентную чистоту на предприятиях и в организациях. Для улучшения работы в данной области автор дает ряд рекомендаций предприятиям, поставляющим свою продукцию в зарубежные страны.

*Институт экономики
Академии наук Эстонской ССР*

Поступила в редакцию
20/1 1969

H. KOITEL

ON THE EXAMINATION OF PATENT PURITY AND THE LEGAL PROBLEMS INVOLVED

Summary

This paper emphasizes the urgency of patent purity examinations of export goods in the USSR, in connection with the ever-extending foreign trade relations and the rapidly increasing export trade.

A vital factor in the further development of foreign trade relations is to ensure patent purity of export goods.

Further, the terms "patentability" and "patent purity" are analysed from the legal viewpoint, and important factors which characterize these concepts are discussed. The author also gives an approach to a more accurate definition of the term "patentability"

Next, there follows a thorough analysis of the legal regulations concerning the examination of patent purity, including a critical review of the corresponding theoretical viewpoints.

The second part of the paper deals with the practical problems involved in the examination of patent purity.

The author also discusses examination procedures and the search for patents-prototypes, the filling-in of patent forms, and the problems connected with the carrying out of patent purity examinations.

The last part of the paper deals with problems experienced at enterprises and institutions in the practical work of establishing patent purity. Lastly, the author forwards some propositions on the improvement of such work.

*Academy of Sciences of the Estonian SSR,
Institute of Economics*

Received
Jan. 20, 1969